

Ásványok és kőzetek

Kőzet - ásvány

Kőzet= a földkéreg nagy tömegű, ásványokból felépülő, természetes módon keletkezett anyaga.

Ásvány= meghatározott kémiai összetételű, szilárd, egynemű, szervetlen eredetű anyagok, amelyek egyetlen kémiai képlettel felírhatók.

Kőzetek keletkezés szerinti csoportosítása

- Magmás kőzetek
- Üledékes kőzetek
- Átalakult kőzetek

Magmás kőzetek

```
graph TD; A[Magmás kőzetek] --> B[Mélységi magmás kőzetek:]; A --> C[Kiömlési kőzetek]; A --> D[Vulkáni törmelékes kőzetek];
```

Mélységi magmás kőzetek:

Ha a magma a mélyben megszilárdul.

gránit,
diorit
gabbró

Kiömlési kőzetek

Ha a magma a felszínre kerül, s ott gyorsan megszilárdul.

riolit
andezit
bazalt

Vulkáni törmelékes kőzetek

Robbanásos kitöréskor a kirepülő lávafosztlányból keletkezett.

riolittufa
Andezit tufa
bazalttufa

Magmás kőzetek

Bázikus mélységi magmás kőzet

Gabbro

Bázikus vulkáni kiömlési kőzet

Bazalt

Semleges mélységi magmás kőzet

Diorit

Semleges vulkáni kiömlési kőzet

Andezit

Savanyú mélységi magmás kőzet

Gránit

Savanyú vulkáni kiömlési kőzet

Riolit

Üledékes kőzetek

```
graph TD; A[Üledékes kőzetek] --> B[Törmelékes üledékes]; A --> C[Vegyi üledékes]; A --> D[Szerves üledékes];
```

Törmelékes üledékes

Az elaprózódott, idősebb kőzeteket a folyók, szél, vagy gleccserek elszállítják.

Pl: homok, kavics, agyag

Vegyi üledékes

Kémiai átalakuláson is átesnek.

Pl: sófélék, gipsz

Szerves üledékes

Elhalt élőlények maradványaiból keletkezett.

Pl: kőszén, kőolaj

Üledékes kőzetek

1. törmelékes kőzetek

homokkő

konglomerátum

2. vegyi üledékes kőzetek

kősó

3. szerves eredetű kőzetek

mészköbe ágyazott fossziliák

antracit

Átalakult kőzetek

A magmás és üledékes kőzetekből keletkeztek úgy, hogy szerkezetük a nagy nyomás és magas hőmérséklet hatására megváltozott.

Pl.: kristályos pala, csillámpala, márvány

A metamorfózis fokozatai és az adott fokozatra jellemző metamorf kőzetek és ásványok

• Nagyon kisfokú metamorfózis (agyagpala, metabazalt). Jellemző ásványai: agyagásványok, laumontit (zeolit), prehnit (zeolit).

agyagpala

metaandezit

• Kisfokú metamorfózis (szerpentinit, kloritpala, szericitpala). Jellemző ásványai: szericit, pirofillit, klorit

fillit

szerpentinit

• Közepes fokú metamorfózis (csillámpala, márvány). Jellemző ásványai: csillám, kvarc, plagioklász, gránát, andaluzit

gránátos csillámpala

márvány

• Nagyfokú metamorfózis (eklogit, gneisz). Jellemző ásványai: kvarc, muszkovit, biotit, plagioklász, kálicföldpát, sillimanit, sztaurolit

eklogit

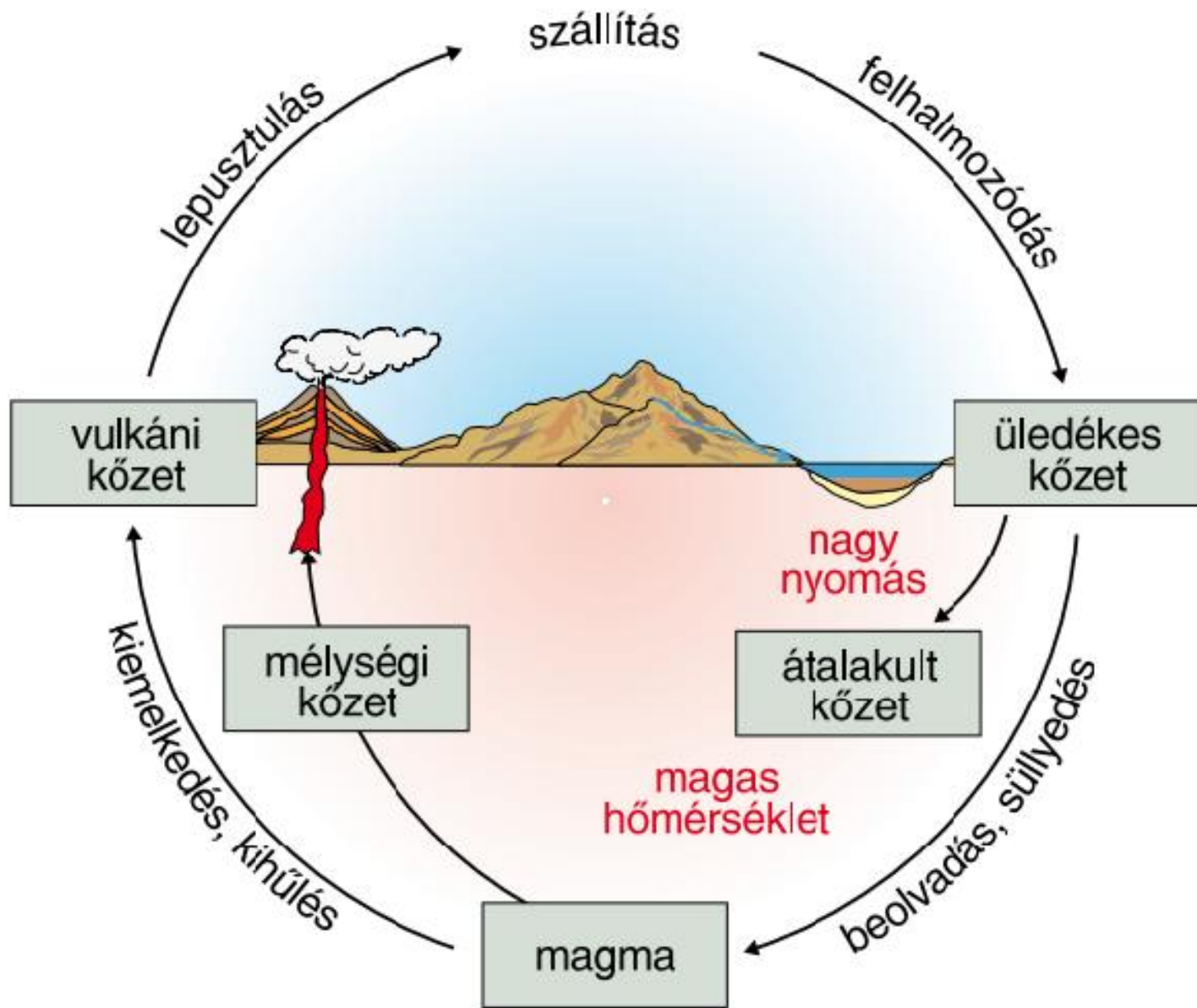

gneisz

Márvány bányászata Carrarában

56.1. A kőzetek körforgása

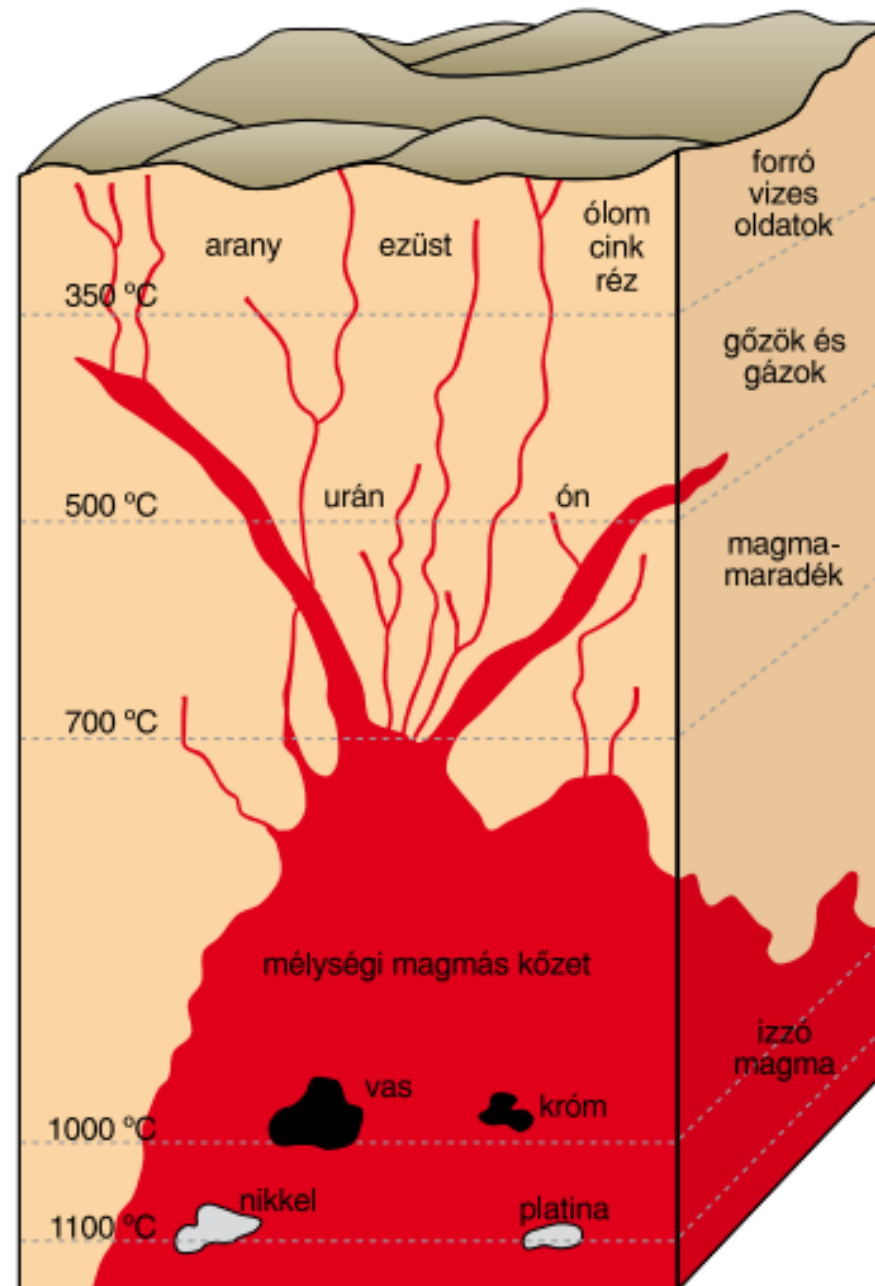
Ércek=azok az ásványok és ásványtársulások, amelyek valamilyen fémet a kőzetburok átlagánál jóval nagyobb arányban tartalmaznak

Magmás ércképződés

A felszín felé haladó magma fokozatosan hűl le, s belőle sűrűségük szerint válnak ki az ércek:

- 1000°C: nehézfémek (nikkel, platina)
- 700°C- 350°C: ón, uránérc
- Forró vizes oldatokból: színes és nemesfémek (arany, ezüst, réz, cink, ólom)

56.3. A felszín felé nyomuló, fokozatosan lehűlő magmából kiváló ércek

Üledékes ércképződés

A kőzetek lepusztulásával, mállásával az ásványtartalmuk megváltozik. Az elaprózódott kőzettörmelék a folyók elszállítják. A tengerbe érkezve fémtartalmuk kicsapódik. (üledékes vas-, mangán, cink- és réztelepek)

Bauxit típusai:

- Karsztbauxit
- lateritbauxit

Kőszén keletkezése

Szerves eredetű üledékes kőzet.

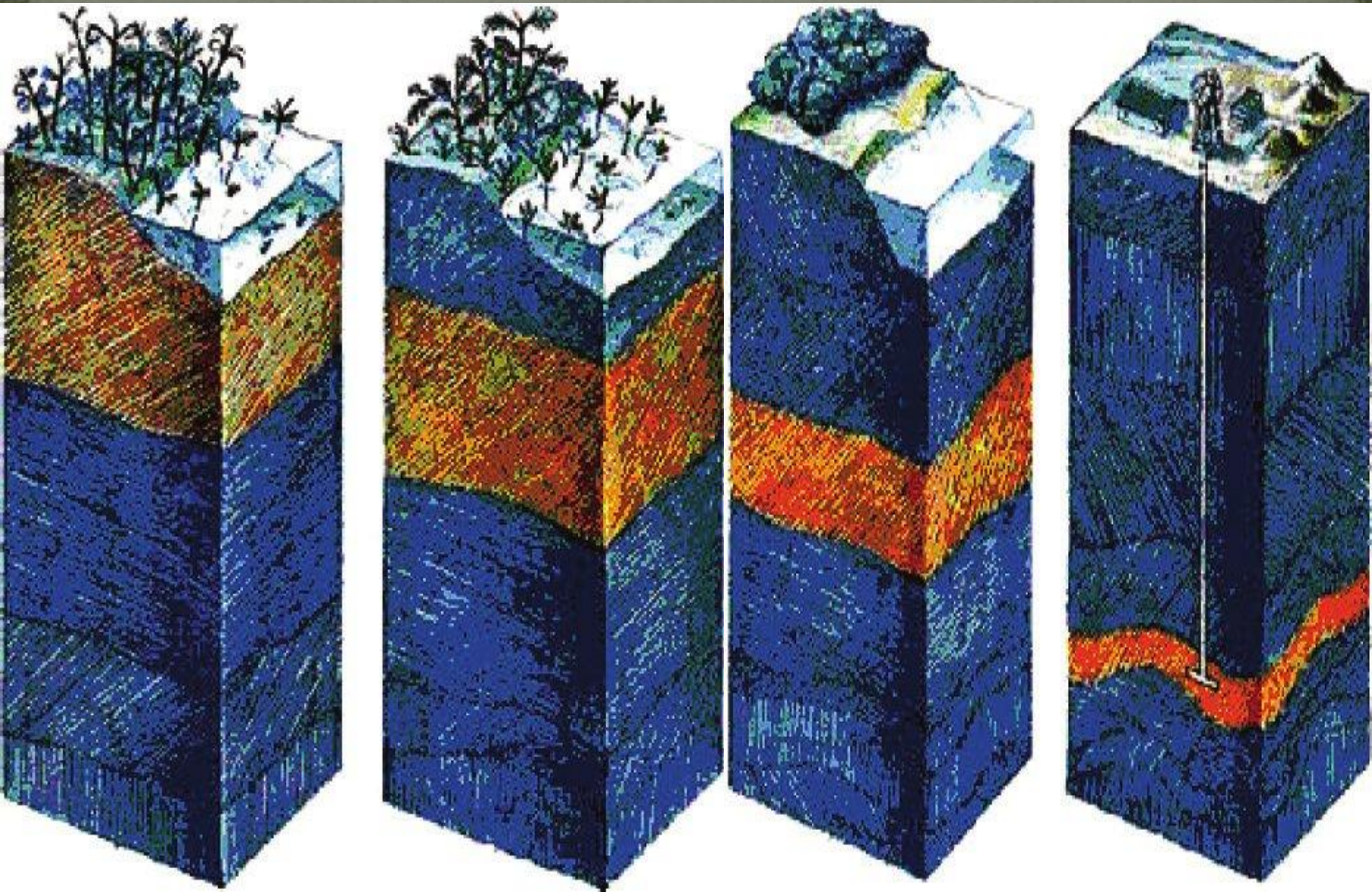
Évmilliókból keletkezett az egykori erdőségekből úgy, hogy az üledéktakaróval fedett növényzet az oxigéntől elzártan elszenesedett

Szenesedés folyamata:

- Tőzeg
- Lignit
- Barnakőszén
- feketekőszén

A szénülés folyamata

Külszíni fejtés

A gyémánt kitermelésre használt óriási árok
Oroszországban, Kelet-Szibériában, Mirna mellett
található.

525 m mély, az átmérője 1,25 km.

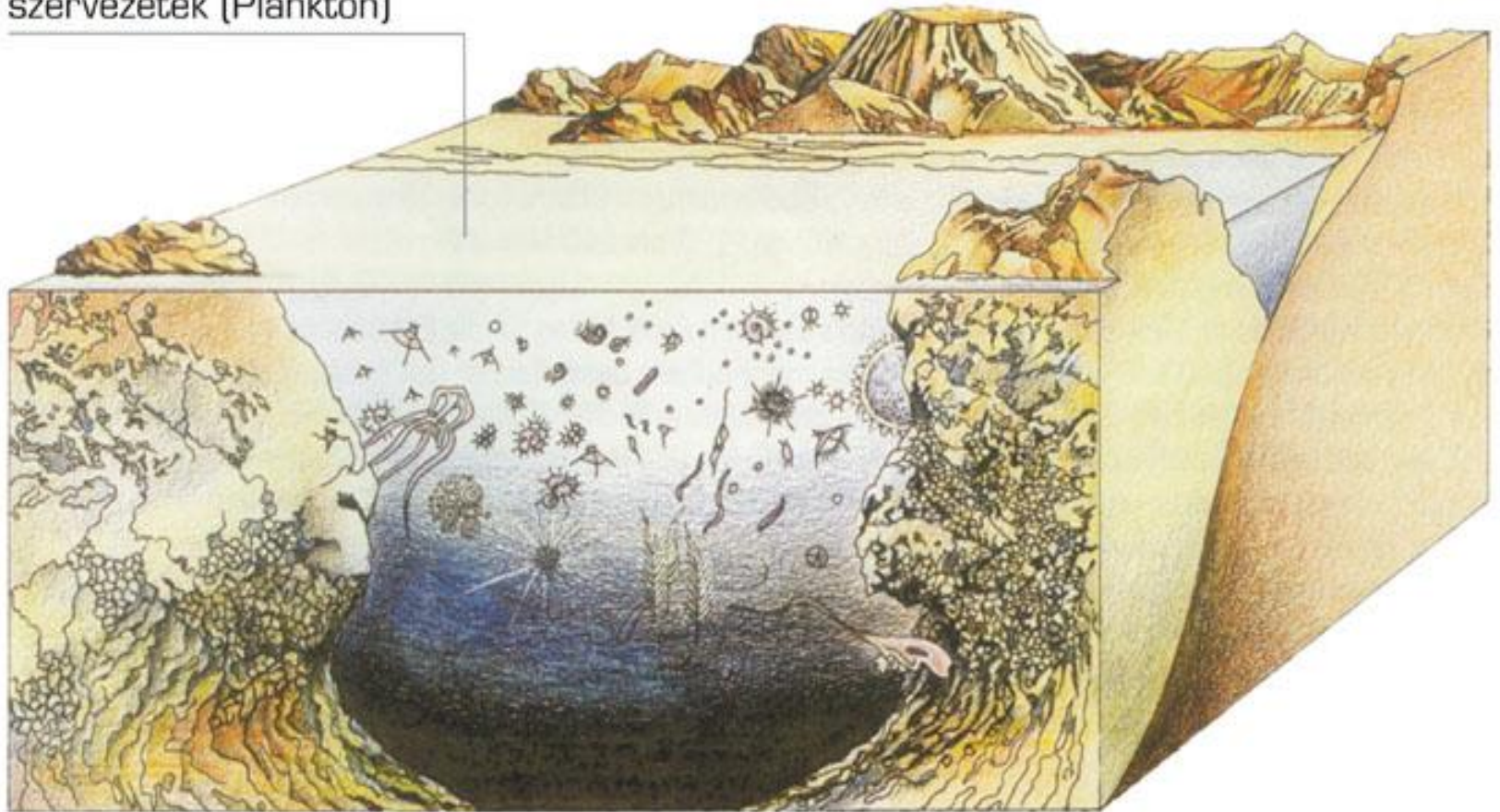

Kőolaj és földgáz keletkezése

Az elhalt planktonok a tengerfenéken lerakódtak,
majd az iszapba süllyedve elzsírosodtak.

Mikroszkópius állati
szervezetek (Plankton)

Oxigéndús sekély tenger

Oxigénszegény mélytenger

Rothadó iszap

K. 1. ábra: **A kőolaj anyakőzetének képződése**

Olajfúró tornyok a tengeren

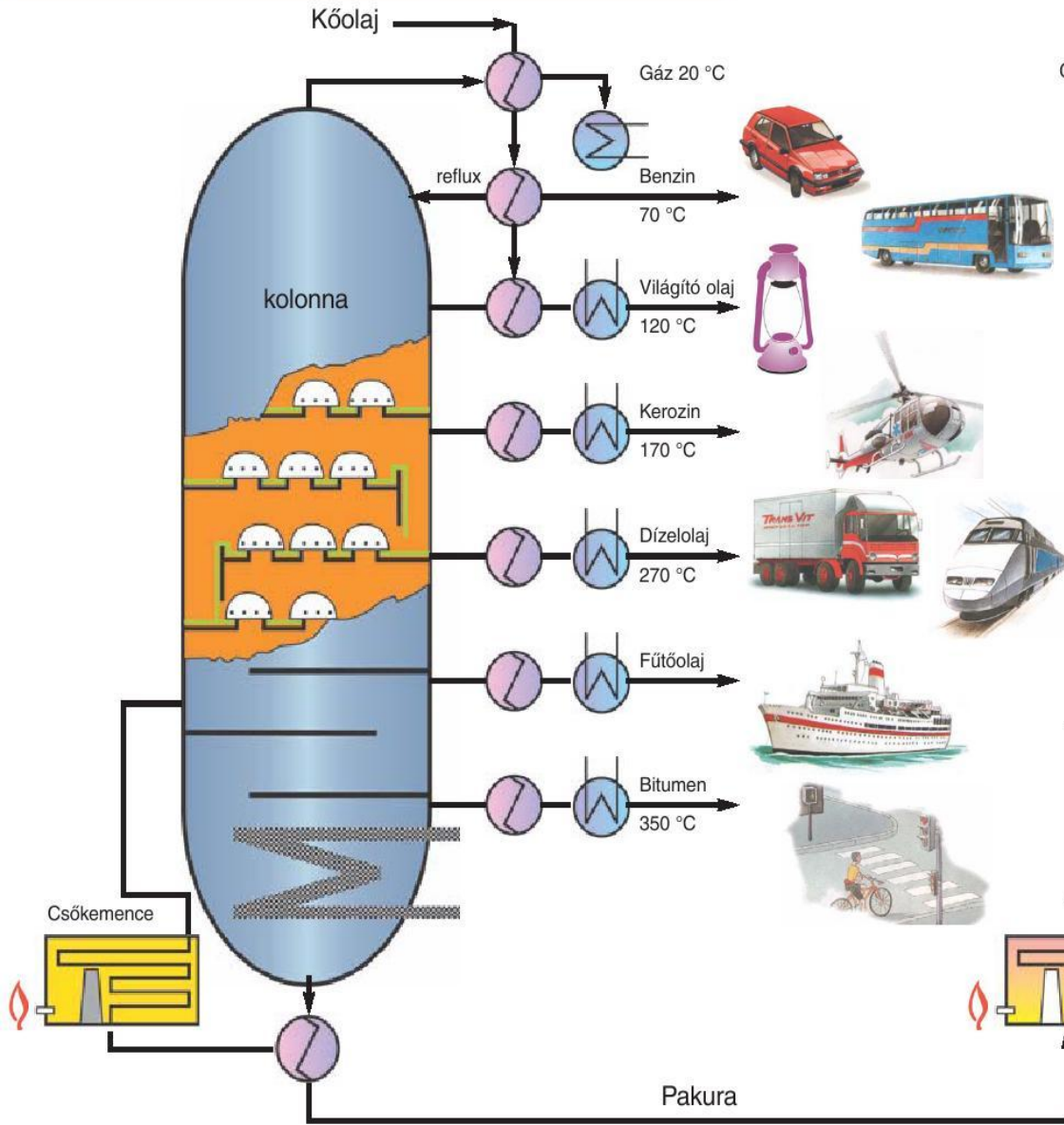

„Egy” kőolaj finomító

A KŐOLAJ FELDOLGOZÁSA

Természetes nyomás

Magas nyomás

